

Zbierkový predmet mesiaca október

Herbár pre stredné školy, Pavel Daniž, šk. rok 1933/1934

Zbierkovým predmetom mesiaca október je herbár pre stredné školy, ktorý v školskom roku 1933/1934 vyhotovil študent Pavel Daniž. Tento herbár obsahuje 161 herbárových hárkov, na ktorých je spolu 173 druhov rastlín zbieraných v období rokov 1930 – 1935. Herbár je jednou z najstarších botanických zbierok vo fonde Vlastivedného múzea v Považskej Bystrici.

Rastliny v **školskom herbári Pavla Daniža** sú uložené v lepenkových doskách zviazaných šnúrkami, na ktorých sú uvedené mená zostavovateľov tejto učebnej pomôcky (dr. P. Sillinger a prof. J. Petráš) a názov vydavateľa (J. Jamriškovo kníhkupectvo a nakladateľstvo v Kláštore pod Znievom). Herbár bol používaný ako metodická a pomocná príručka v období 30. a 40. rokov 20. storočia na slovenských stredných školách, predovšetkým v učiteľských ústavoch. Vylisované rastliny lepili študenti na hárky, ktoré roztriedili podľa botanického systému. Vyššie systematické jednotky boli uložené do samostatných predtlačených dvojhárkov. Rady a čeľade sa oddeľovali pomocou predtlačenej papierovej pásky.

V herbári sa nachádzajú najmä zbery zo Spišského Podhradia (Spišskej Kapituly – miesto Pavlových štúdií), z Považskej Bystrice a okolia (Udiča, Prosné – Pavlovo rodisko) a sliezskej obce Bravantice v Českej republike. Zbery z Bravantíc sú datované z letných mesiacov rokov 1932 – 1934. V Bravanticiach žili Pavlovi príbuzní, ktorí ho podporovali v štúdiu. U nich počas prázdnin pomáhal pri sezónnych prácach. Mená rastlín v herbári sú uvedené rukopisom autora v slovenčine, v niektorých prípadoch uvádza aj vedecké meno. Približne tretina zberov nebola pôvodne determinovaná, prípadne bola určená chybné a bola preto potrebná ich revízia, ktorú v roku 2011 vykonala botanička Vlastivedného múzea. Na niektorých herbárových hárkoch sú z neznámeho dôvodu prilepené štítky podpísané Štefanom Kočišom, ktoré prekrývajú pôvodný text, ten sa však dá vidieť proti svetlu.

Rastliny zahrnuté v herbári sú bežné lúčne a vlhkomilné druhy, liečivé rastliny, poľné buriny, kultúrne (pestované) plodiny a niekoľko okrasných a vzácných druhov. Zaujímavosťou je prítomnosť takých druhov, ktoré sa v minulosti vyskytovali hojne, v súčasnosti sú však vzácné (napr. kúkoľ poľný, drapula roľná a plešivec dvojdomý). Tieto zmeny v zložení rastlinstva sú spôsobené predovšetkým zmenou spôsobu hospodárenia človeka v krajine, ktoré od 50. rokov 20. storočia prekonalo rýchlejšie a závažnejšie zmeny ako kedykoľvek predtým v histórii. Školský herbár Pavla Daniža je preto jedinečným dokladom nielen o dobrej úrovni prírodovedných vedomostí stredoškolského študenta v 30. rokoch 20. storočia, ale aj cenným záznamom o zložení flóry pred takmer 90 rokmi.

Autorka článku: RNDr. Daniela Dúbravková, PhD.